

és stílus elemeik alapján a középső bronzkor időszakára datálhatók. Az egyetlen zsugorított csontvázas temetkezés melléklet nélküli volt; a sír betöltéséből bronzkori töredékek kerültek elő. A temetkezések mellett kisebb árkok és gödrök köthetők még a bronzkor időszakához.

Koldus-zug I., II. (MRT 10. k. 1/107. és 108. lh., KÖH 2780, 2784): A Békés 107. és 108. lelőhelyek területén 10×10 m-es, míg a feltételezett temető térségében – az adatok megfelelő térbeli felbontásának biztosítása érdekében – 5×5 m-es gyűjtési egységeket alkalmaztunk; a szisztematikus felszíni gyűjtések összességében 3 hektárt fedtek le. A középső bronzkori kerámialeletek mellett kisebb számban a Körös-kultúra időszakához, a szarmata periódushoz, az Árpád-korhoz és a késő középkorhoz köthető edénytöredékeket is találtunk a területen. A terepbejárások – a régészeti topográfia eredményeivel szemben – a Békés 103, 107 és Békés 108 lelőhelyek összetartozását bizonyították.

A vizsgált terület Ny-i peremén, égett embercsontok és kerámia-töredékek térben egymástól jól elkülönülő csoportjai alapján feltételezett urnasírok kiemelkedő jelentőséggel bírnak, mivel – két sarkadi, zsugorított rítusú temetkezésen kívül – a Koldus-zugi az első temetőre utaló adat a Körös-vidék bronzkorának első feléből. A lelőhelyrészről korábban előkerült, ill. az idei évben felgyűjtött bronzkori kerámiaanyag gyulavarsándi és szőreg-perjamosi stílusjegyeket egyaránt hordoz magán.

Munkatársak: Alács Attila, Bácsmegi Gábor, Bene Zsuzsanna, Herendi Orsolya, Sóskuti Kornél, Bóka Gergely, Bárdos Nándor, Szabados György, Molnár Zsolt, Császi Dávid, Pál Róbert, Frank Tamás (MNM NÖK), Apostolos Sarris, Nicos Papadopoulos (Institute for Mediterranean Studies), Danielle J. Riebe (University of Illinois at Chicago), Roderick B. Salisbury (University of Leicester)

PAUL R. DUFFY – GYUCHA ATTILA – PARDITKA GYÖRGYI

24. Békéscsaba, Veszei híd, sarok (MRT 10. k. 2/308. lh., KÖH 3204) (Békés megye) R, Sa

A Békéscsaba 0296/2 hrsz.-ú telken létesítendő multifunkcionális kiállítási csarnoképület és parkolók építése által érintett Békéscsaba 308. régészeti lelőhelyen a Békés Megyei Múzeumok Igazgatóság munkatársai 4376 m² összefelületen próba- és megelőző feltárást végeztek 2011. április 12. és május 4. között. A lelőhely Békéscsaba és Gyula között helyezkedik el, a repülőtér mellett.

A feltárt területet két részre oszthatjuk, az egyik az É-i, ahol nagyon sűrűn, nagyobb, egymásba érő késő szarmata kori objektumok (árkok, vermek és omladékok) kerültek elő. Itt jellemző volt az objektumok betöltésére a sötétszürke szín, ami erősen patinos. A másik a terület DNY-i része, ahol ritkán, nagyon kis méretű, sekély objektumok kerültek elő, pár darab rézkori kerámiával. Itt a föld színe sárgásszürke, agyagos volt, néhol nehezen lehetett csak kivenni az objektumok körvonalait. A terület DK-i részén 3 nagyobb, szintén késő szarmata kori objektumot találtunk. A D-i részen, középen, egyáltalán nem kerültek elő objektumok. A terület É-i és DK-i részéről

rengeteg szarmata kerámiát csomagolhattunk el, egy sötétszürke kancsót egészben találtunk. A két omladék közül a nagyobbikból – kerámián és nagy darab tapaszásokon kívül – római díszített üvegtöredék és több vastárgy, továbbá egy marha koponyája is előkerült. A kisebbik omladék tetején egy korongolt korsó aljából kialakított orsókarikát találtunk. A terület DK-i részén lévő egyik nagy szarmata objektumból egy érdekes faragott csonttárgy is napvilágot látott.

VÁRI ANITA

25. Békéscsaba-Mezőmgyer, Botond utca 1. (KÖH 78681) (Békés megye) I

2011. június 27-én a város szennyvíztisztításával kapcsolatos munkák és megfigyelés során egy sír került elő a 11 780 hrsz.-ú ingatlanon. A lelőhely korábban nem volt ismert. A sírra a csatornázási munkákat végző munkások bukkantak a ház előtt, az úttest és a járda közötti szakaszon. A gép a koponyát kimozdította, a csontváz lábai az úttest alá nyúltak, azokat nem tudtuk teljesen kibontani. Melléklet nem volt a váz mellett, a sír korát nem tudtuk meghatározni.

A geodéziai felmérést az MNM NÖK Szegedi Iroda, geodéziai csoportja végezte el.

MEDGYESI PÁL

26. Biharkeresztes, Vadászház (KÖH 75221) (Hajdú-Bihar megye) U, Á, I

2011. május 23–25. között került sor a lelőhely megelőző régészeti kutatására. A tervezett erősáramú vezeték nyomvonalán 16 régészeti objektumot tártunk fel két korszakból. Újkőkori leletek kerültek elő egy agyaggyerő gödörből és egy árokból. A 2 m széles feltárt területbe esett egy K–Ny tájolású Árpád-kori veremház ÉK-i sarka. A házrészlet járószintjén cölöplyuk nem volt megfigyelhető, kemencéje is a feltáratlan területen lehet. Több É–D irányú trapéz keresztmetszetű árok esett a kinyitott területre, de ezekből leletanyag nem került elő. A feltárt cölöplyukak és néhány kerek gödör betöltésében sem találtunk kormeghatározó leletet.

Munkatársak: Faragóné Csutak Tünde, Fehér Csaba, Janka Edvárd.

D. SZABÓ LÁSZLÓ

27. Bodonhely, Ér-tói-rét (KÖH 77361) (Győr-Moson-Sopron megye) V, LT, Ró, Á, Kú, I

Az ELTE, a Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg és a Xántus János Múzeum az „Archäologische und palynologische Untersuchungen zum Kulturwandel am Beginn des 1. Jahrtausends n. Chr. in der deserta Boiorum (Pannonien)“ c. kutatási program keretében végzett kutatásokat a lelőhelyen és környékén. Légi fotózást, majd geofizikai méréseket követően 2011. augusztus 1. és szeptember 1. között 5 kutatószelvényt nyitottunk, mintegy 280 m² felületen. Az 1–4. szelvényt a lelőhely É-i felében,

egy környezetéből magasan kiemelkedő domb tetején, míg az 5. szelvényt ezektől mintegy 300 m-re D-re, a lelőhely D-i felén jelöltük ki.

Az ásatás során 19 objektumot dokumentáltunk (49 SE-számmal). Néhány Árpád-kori árok és gödör mellett feltártunk számos Hallstatt-kori tárolóvermet, valamint egy nagy méretű, téglalap alakú, tengelyében 2 cölöplyukkal ellátott gödörházat ugyanezen időszakból. Részben a Hallstatt-kori ház betöltésére építettek a kelta időszakban egy téglalap alakú, döngölt agyagpadlóval ellátott gödörházat, tengelyében cölöplyukkal (az objektumnak nagyjából a fele esett a szelvénybe). A fenti objektumok mellett, azokkal egyező tájolásban újabb kelta gödörház került elő (mintegy 2/3-a esett a szelvénybe), tengelyében cölöplyukokkal, betöltésében a nagy mennyiségű kerámia és állatsont mellett 5 db bronzöntésre szolgáló öntőtégellyel. Feltártunk még 2 csontvázas sírt is, egyik melléklet nélküli, míg a másikat egy térdfibula és egy vaskés a római korra datálta. Az 5. szelvényben 3 kora vaskori gödör mellett egy nagy méretű, földbe mélyített objektum a kora újkor időszakára datálható, utóbbi funkcióját nem sikerült interpretálni, valószínűleg valamilyen mezőgazdasági tevékenységhez köthető építmény maradványa (itató?, istálló?).

Az ásatáson részt vettek a heidelbergi, a frankfurti, a mainzi és a bochumi egyetem hallgatói.

BORHY LÁSZLÓ – FELIX TEICHNER
– BIRÓ SZILVIA – MOLNÁR ATTILA

28. Bodorfa, Vegyes Bolt (Szabadság u.) (MRT 3. k. 8/1. lh., KÖH 7587) (Veszprém megye) Tő, I

Bodorfa egyutcás zsákfalú a Kígyós-patak árterében. A település története Árpád-kori előzményekre megy vissza. A Nemes-hany, Káptalanfa, Bodorfa területét érintő csatornázási munkák harmadik ütemében elvégzett beruházás a falu egyetlen utcáján halad végig. Az írott források szerint a központi részen állt egykor a temetővel körülvett templom, amelyet a 19. század végén bontottak le. Pontos helye nem ismert.

A csatornaárok a Szabadság u. 61. és 55. sz. házak előtti szakaszon szelte át a lelőhelyet. Mind a gerincevezetékben, mind a két házhoz vezető bekötésben találtunk sírokat. A templomot a beruházás nem érintette. Összesen 15 objektumot tártunk fel, közülük 11 volt sír, 2 árok és 2 cölöplyuk. A 2 árok valószínűleg a dombot övező árok két szakasza lehetett. Leletanyagot sem az árkokban, sem a cölöplyukokban nem találtunk. A sírok Ny–K-i tájolású, középkori, csontvázas, koporsós temetkezések voltak. A megismert temetőrész a török alatt elpusztult falu életének végét jelzi. Az Árpád-kori temetőnek nem bukkantunk nyomára. A sírokat a beruházás adta lehetőségeknek megfelelően tártuk fel.

CSIRKE ORSOLYA

29. Boldogkőváralja, vár (KÖH 15906) (Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kú

A boldogkőváraljai vár (Hrsz.: 1118/1) felújítási munkáihoz kapcsolódóan az önkormányzat megelőző régészeti feltárást és régészeti megfigyelést rendelt meg a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóságtól, amely a feltárásba bevonta a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ Műemléki Kutatási Osztályát.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Örökségvédelmi Irodája az egykori külső vár ÉNy-i részén írt elő feltárást, a korábbi kutatások ezt a területet ugyanis nem érintették, és a 17. századi leírások szerint ezen a helyen állt a külső vár egykori kapuja. A folyó beruházás egyik eleme a kapu, és a hozzá kapcsolódó palánk rekonstrukív újjáépítése, az ásatás célja ezért a kapu feltárása, és a korábban már megismert palánkhöz való viszonyának tisztázása volt. Mivel a 2002-ben előkerült egykori palánkhöz tartozó jelenségek egy része vissza lett temetve, a régészeti megfigyelést azok ismételt feltárására irányult. A kutatás 2011. július 4–13. között folyt.

Az ásatási szelvényeket a várhoz vezető útra merőlegesen, a mai várhegy Ny-i széle és a meredeken emelkedő sziklafal között tűztük ki. A kutatott terület két szélét a felszínen a feltárás előtt is látszó, sziklába vésett objektumokhoz igazítottuk. Az ebben a sávban látszó cölöplyukok, és a közel 3 m magasságban lévő ferde vonalú bevésés korábban itt álló, a sziklának támasztott építményre utaltak.

A vár külső kapujának maradványai az ásatási terület É-i részén kerültek elő. A széles, habarcsba rakott kőalapozás U alakban épült neki a megfaragott, meredek sziklafalnak, amely valószínűleg a szabálytalan, négyzet alaprajzú építmény K-i falát képezte. Az É-i fal részben a sziklából meghagyott, benyúló nyelvre, ill. közvetlenül a vízszintesen kivésett sziklafelszínre lett ráépítve. A D-i falból a DNy-i indításán kívül nem maradt sok, de a fal folytatásában megfigyelt kiugró sziklanyelv, és a szabályos bevésés arra utaltak, hogy a mára teljesen elpusztult D-i fal hasonló kialakítású lehetett.

Az É-i falrész szélein feltárt, a fal magjába mélyített szimmetrikus helyzetű lyukak az egykori kapuszárnyak mozgó alkatrészeinek helyeként értelmezhetők. A két lyuk között természetesen kialakult vízfolyás sekély árka látszott – hasonló megfigyelhető a vár álló kaputornyának középtengelyében is – amely ugyancsak az egykori bejárat tengelyét jelezheti. A kapu tehát az É-i oldalon nyílt, de nem a mai, elővár területére felvezető út tengelyében, hanem attól több m-rel K-re. A négyzetes bejárat építményéhez K felől egy kis méretű, a sziklába vájt helyiség csatlakozott, amelynek ÉK-i sarkában részben szintén a sziklába mélyített fűtőberendezés nyomai voltak. Az említett ferde bevésés ennek vonalában fél nyeregű, vagy a palánkra vezető lépcső lenyomataként értelmezhető.

Sikerült megfigyelnünk az egykori palánk alapárkának és a kő kapuépítménynek a viszonyát is. A palánk ezek alapján É-i irányból meredeken lejtve közvetlenül kapcsolódott a kapu ÉK-i sarkához, és D-en, a DNy-i sarok mellett folytatódott tovább. Egyértelműen látszott, hogy a palánk alapárkát a kapu felépítése előtt vésték ki a sziklából, a kaput ezt követően, részben a már elkészült árokba építették bele. Lehet, hogy az